

מניעה

לומדים את העבר למען העתיד. אך יש ערך לנתח אירועים מן העבר כדי ללמוד לעתיד. כדי להימנע מנפילה לבורות נוספים. בהקשר זה נאמר, כי סכסוכים ומאבקים מסתיימים בדרך כלל במחיר כבד לכול הצדדים בכול ההיבטים. אשר על כן, חשוב ללמוד את האירוע במטרה למנוע את הישנותו. נביא דוגמאות. מחקרים שונים עוסקים בגורמי מלה"ע ה-II, תוך שהם ממוקדים בשאלת האחריות לאי מניעתה מצד ארה"ב וצרפת (החתומות על הסכמי וורסאי).

זכור לי, כשפני היו צעירים לפני כשני עשורים, המריבות ביניהם היו עניין שבשגרה. אחד מתגרה בשני, בהמשך מאבק המסתיים בבכי ובתהליך של בירור. בני היו מתעקשים להאשים אחד את השני, ואילו אני הייתי ממקד בפני כול אחד את השאלה: "כיצד היית אתה יכול למנוע את המריבה?". אז זה הרגיז אותם, אבל הצליח להעביר להם מסר לחיים.

כלל ידוע בכביש ובכול מערכת יחסים: "אל תהיה צודק, היה חכם". משמעות עומק המשפט, שהצודק מתמקד באחר (בלמה הוא אשם) והחכם מתמקד בעצמי – איך יכולתי למנוע את המשבר/הסכסוך.

כמה כללי יסוד מנחים אותנו בשאלת המניעה כשכולם ממוקדים בעצמי ולא באחר. א. באיזו מידה התקיים שיח מכיל ומתחשב, ובאיזו מידה היה ממוקד גורם חיצוני ולא אדם ואשמה? האם בדיאלוג עסקינן או במונולוג? ב. האם הייתה התמודדות מיטבית עם צרכים, תחושות ורגשות? ג. האם הייתה התמודדות מיטבית עם גורמים חיצוניים.

פרשת קורח (במדבר ט"ז) מספקת לנו את הסיפור האולטימטיבי של המחלוקת. היא מסתיימת בסוף טרגי ועצוב: "וַיִּהְיוּ הַמֵּתִים בַּמִּגְפָּה אַרְבָּעָה עָשָׂר אֶלֶף וּשְׁבַע מֵאוֹת מְלֻבָּד הַמֵּתִים עַל דָּבַר קִרְחָן. בעקבות זאת, גם משה ואהרון משלמים מחיר תדמייתי יקר מאוד. האשמה חמורה מצד "כל עדת ישראל": "אַתֶּם הַמֵּתִים אֶת עַם ה'". נורא!

חז"ל ופרשני התורה לא חסכו במילים קשות כנגד קורח ועדתו. תורות שלמות נכתבו בגנותו של קורח ועדתו, על שהעז למרוד במשה. ברם, בנגוד לכול הפרשנויות שעוסקות בדמותו השלילית של קורח ועדתו, ננסה להציג מבט מעט שונה על הסוגיה. לא עוד מבט בקורתי של "הצודק" על קורח איש המחלוקת, אלא נתמקד בשאלת "החכם" – האם וכיצד ניתן היה למנוע את הסוף הטרגי והעצוב?

נקשיב לטענות המרכזיות של קורח ועדתו וננסה ללמוד את התחושות שלהם (ט"ז, ג): "וַיִּקְהֻּ עַל מֹשֶׁה וְעַל אֶהֱרֹן וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם רַב לָכֶם כִּי כָל הָעֵדָה כָּלֶם קְדָשִׁים וּבְתוֹכְכֶם ה' וּמִדֹּעַ תִּתְנַשְּׂאוּ עַל קֹהֵל ה'". עולות כמה טענות קשות. ראשית ניתן לזהות צורך להכרה במעמדם ובכבודם. בנוסף ניתן לזהות גם תחושה של הפליה וקיפוח. בסוף הם אף משדרים תחושה של שרלטנות כביכול מצדו של משה: "כִּי תִשְׁתַּרְרַר עָלֵינוּ גַם הַשִּׁתְּרָר". תחושה זו מתעצמת בהאשמה חמורה נוספת: "הַעֵינֵי הָאֲנָשִׁים הֵם תִּנְקָר?". יש להניח שמדובר בתחושה קשה שמתעצמת במהלך תקופה ארוכה.

ואנו נתהה, אם ניתן היה לרכך את התחושה הזאת? כשתלמיד מאשים את מורהו בציון מפלה, המורה צריך לשאול תוך מיקוד בעצמו - מה גרם לתלמיד להימצא בתחושת אפליה? יש להניח שתחושת התסכול הכוללת של קורח ועדתו מתפרצת לאחר תקופה ארוכה שהיא מבעבעת ומשדרת אותות מצוקה. בזמן האירוע כנראה כבר מאוחר מדי, אך האם ניתן היה לטפל בהתמודדות מניעתית - בהתייחסות נאותה, בהכלה, בשיח משלב, בהעצמה, בהקשבה?

זאת ועוד, קוראים על דתן ואבירן שמלבים את מדורה. הם אלו שהיו שותפים לאירועים קשים נוספים כנגד משה מאז תקופת העבדות במצרים. האם ניתן היה להתמודד באופן יעיל יותר עם ההסתה המתמשכת? משה אומנם מנסה לדבר איתם במהלך האירוע, אך כנראה שהיה זה מאוחר מדי ובתנאים שאין בהם בשלות לשיח אפקטיבי.

אין לנו תשובות לשאלות, אך עצם הצגתן מסייע לנו להביט מעט אחרת על הפרשה. לא מבט של "הצודק" אלא של "החכם". ברם, מטרת השאלות והדיון גם להוביל כול אחד מאתנו, בהתמודדות היום-יומית מול קונפליקטים ומול "קורח ועדתו" בני דורו, לחשוב חכם ולא רק צודק.